

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 15/2 2026 s. 658-676, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

KÜLTÜREL MİRAS VERİ BİLİMİ YAKLAŞIMIYLA “KIRMIZI KAR YAĞDIĞI ZAMAN / YAĞINCA” DEYİMİNİN ÇEVİRİM İÇİ DOLAŞIMI VE MEMETİK DÖNÜŞÜMÜ

Şermin KALAFAT*

Geliş Tarihi: 1 Ocak 2026

Kabul Tarihi: 9 Nisan 2026

Öz

Bu çalışma, “kırmızı kar yağdığı zaman / yağınca” deyiminin çevrim içi dolaşımını kültürel miras veri bilimi (cultural heritage data science) çerçevesinde inceler ve dağınık dijital izleri yeniden kullanılabilir bir derlem veri setine dönüştürür. Kamusal erişime açık sayfalardan web kazıma (web scraping) ile derlenen 51 kayıt, platform türü, söylem türü, konu alanı, deyim varyantı ve pragmatik işlev etiketleriyle kodlanmış; veri şeması, veri sözlüğü ve kod kitabı ile belgelendirilmiştir. OpenRefine ile alanlar standardize edilmiş, varyantlar kontrollü biçimde normleştirilmiş, bağlam özetleri ile belirsizlik notları korunmuştur.

Bulgular, deyimın şikâyet mecralarında erteleme ve belirsiz süreyi, forumlarda imkânsızlık yargısı ile ironi-eleştiriye, sosyal medyada ise temenni ve mucize gerçekleşme anlatılarını daha sık taşıdığını göstermektedir. Çalışma, memetik dolaşımda anlamın platform ekolojileri içinde yeniden kurulduğunu ortaya koyar ve Türkçe deyimler için izlenebilir, denetlenebilir bir mikro-derlem modelleme iş akışı önerir.

Anahtar Sözcükler: Kültürel miras veri bilimi, dijital kültürel miras, kırmızı kar yağdığı zaman / yağınca, deyim dolaşımı, memetik dönüşüm.

A CULTURAL HERITAGE DATA SCIENCE PERSPECTIVE ON THE ONLINE CIRCULATION AND MEMETIC TRANSFORMATION OF “KIRMIZI KAR YAĞDIĞI ZAMAN / YAĞINCA”

Abstract

This study examines the online circulation of the Turkish idiom *kırmızı kar yağdığı zaman/yağınca* through a cultural heritage data science lens. It turns dispersed digital traces into a reusable micro-corpus dataset. Fifty-one instances collected from publicly accessible webpages via web scraping were coded by platform type, discourse genre, topic domain, idiom variant, and pragmatic function, and documented through a dataset schema, data dictionary, and codebook. Using OpenRefine, fields were standardised, and variants were normalised in a controlled manner, while context summaries and uncertainty notes were retained.

The findings show that the idiom most often indexes postponement and indefinite waiting on complaint platforms, foregrounds judgements of impossibility alongside irony and critique in forum environments, and more frequently carries wishes and “miracle” reversal narratives on social media. The study demonstrates how meaning is reconfigured across platform ecologies in memetic circulation, and proposes an auditable micro-corpus modelling workflow for Turkish idioms.

Keywords: Cultural heritage data science, digital cultural heritage, kırmızı kar yağdığı zaman / yağınca (Turkish idiom), idiom circulation, memetic transformation.

Giriş

Kültürel miras, geçmişten devralınan unsurların güncel ilişki, hatırlama ve aktarım pratikleri içinde yeniden anlamlandırıldığı toplumsal bir süreç olarak kavranmaktadır. Somut olmayan kültürel miras yaklaşımı, aktarımın ağırlık merkezini nesnelere pratiklere kaydırmış; sürekliliği ise kullanımın gündelik hayat içinde yeniden üretilmesiyle açıklamıştır (URL-1). Dil, söz konusu aktarımın en yoğun biçimde gözlemlendiği alanlardan biridir. Deyimler, “anlatıma akıcılık, çekicilik katan, çoğunun gerçek anlamından ayrı bir anlamı bulunan, genellikle de birden çok sözcüklü dil ögesi, kalıplaşmış sözcük topluluğu” (URL-2) niteliğiyle ortak deneyimi kısa ve yoğun bir söyleyişe dönüştürür. Benzer şekilde, bu kalıp ifadelerin “tarihin bilinen veya bilinmeyen bir döneminde, genellikle mecazlaşarak halk tarafından benimsenmiş” ve kalıplaşmış olduğu belirtilmektedir (URL-3). Zaman, beklenti, hayal kırıklığı, alay, teselli ve kimi bağlamlarda güç asimetrisi tek bir kalıp ifade aracılığıyla dolaşıma girebilmektedir. Dolayısıyla deyimlerin dolaşımını incelemek, toplulukların zamanı nasıl deneyimlediğini, beklentiyi nasıl yönettiğini ve gerilimi nasıl müzakere ettiğini izlemek bakımından elverişli bir başlangıç noktası sunmaktadır. Bu çalışmada incelenen “kırmızı kar yağdığı zaman / yağınca” deyimini, gerçekleşmesi beklenmeyen, belirsiz bir zamana ertelenen ya da olağan akış içinde imkânsız görülen durumları anlatması bakımından söz konusu ilişki, beklenti ve gerilim alanlarını izlemeye elverişli bir örnek sunmaktadır.

Dijital ortamlar, söz konusu kalıbın dolaşımını hızlandırmakta ve aynı zamanda onu izlenebilir hâle getirmektedir. Şikâyet metinleri, forum tartışmaları, sosyal medya paylaşımları, etiketler ve alıntılama pratikleri, gündelik gerilimin dilde bıraktığı izleri çoğaltmaktadır. İlk bakışta kısa, parçalı ve dağınık görünen bu izlerin her birinde bekleyen bir kişi, geciken bir hizmet, boşa çıkan bir beklenti ve mesafe kuran bir söyleyiş biçimi yer almaktadır. UNESCO’nun dijital miras çerçevesi, dijital biçimde üretilen ya da dijitalleştirilen kaynakların korunmasını süreklilik ve erişim açısından kamusal bir sorumluluk alanı içinde değerlendirmektedir (URL-4). Çevrim içi dil izlerini de kalıcılık, erişim ve yeniden kullanım sorularıyla birlikte ele almak bu nedenle önem kazanmaktadır. “Kırmızı kar yağdığı zaman / yağınca” deyiminin farklı mecralarda hangi ilişki rejimleri içinde iş gördüğünü izlemek, dijital mirası salt teknik saklama tartışmasıyla sınırlamayan, onu insan deneyimiyle birlikte okumaya imkân tanıyan bir yaklaşım geliştirmeyi mümkün kılmaktadır.

Sosyal bellek tartışmaları, incelenen deyim için çevrim içi dolaşımını anlamlandırmak için güçlü bir kuramsal zemin sunmaktadır. Ben-David, Meyers ve Neiger, sosyal medyada sosyal belleğin içerikten çok pratikler ve dolaşım düzenleri üzerinden örgütlendiğini gösteren yönetsel bir çerçeve önermektedir (Ben-David vd., 2024). Böyle bir yaklaşım, kısa kalıpların neden etkili bir bellek tekniği gibi işlediğini açıklamaya yardımcı olmaktadır. Kısa ifadeler

konuşma ekonomisine uyum sağlamakta, hızlı yanıt üretimine elverişli bir yapı sunmakta, ortak bir ima alanı kurmakta ve tekrar yoluyla topluluk içinde tanınır hâle gelmektedir. Hoskins'in bellek tartışması da dijital ortamdaki görünürlük ve hatırlama ritimlerinin hesaplamalı sıralama, öneri ve dolaşım düzenleriyle iç içe geçtiğini vurgulamaktadır (Hoskins, 2024). Böylece bir deyim'in çevrim içi dolaşımı, tekil anlamın açıklanmasından çok, deneyimin nasıl paketlenildiği ve hangi ilişki durumlarda yeniden devreye sokulduğu sorusunu öne çıkarmaktadır.

Memetik dönüşüm, söz konusu dolaşımın bir diğer boyutunu oluşturmaktadır. İnternet memleri, tekrar üretilebilir bir şablonun farklı bağlamlara taşınması ve her defasında yeni bir duruma yerleştirilmesiyle işleyen kültürel dolaşım biçimleri olarak ele alınmaktadır (Shifman, 2014). Deyimler de özellikle etiket ve alıntı ekonomisi içinde yanıt kalıbı ya da gönderme şablonu niteliği kazandığında memetikleşmeye açık bir yapı sergilemektedir. Nitekim “kırmızı kar yağdığı zaman / yağınca” söyleyişi, şikâyet dilinde bekleyişin yükünü taşıırken forum dilinde olasılık ufkunu daraltan bir kapanış jestine dönüşebilmekte; sosyal medyada ise temenniye ortaklaştıran bir paylaşım kipine yaklaşabilmektedir. Bu tür tekrarlar, deyim sözlük girdisi gibi sabitleyen okumalardan çok, bağlam içinde yeniden kurulan bir ilişki tekniği olarak düşünmeyi gerekli kılmaktadır.

Veri kavramı da burada yönetsel bir ayrıntı olmanın ötesine geçmektedir. İncelenen deyim'in çevrim içi izlerini derlem hâline getirmek; seçme, normleştirme, sınıflandırma ve açıklama süreçlerine ilişkin kararları zorunlu biçimde gündeme taşımaktadır. Kültürel miras verisinin araştırma açısından anlam kazanmasında bağlamın ve belgelemenin kurucu rolüne dikkat çeken çalışmalar, verinin karar iziyle birlikte taşınmasının önemini özellikle vurgulamıştır (Dressen, 2025). Veri seti belgelemesine ilişkin tartışmalarda veri künyeleri (datasheets) yaklaşımı, kapsamı, üretim koşullarını ve önyargı risklerini görünür kılmayı amaçlamaktadır (Gebru vd., 2021). Kültürel miras bağlamına uyarlanan veri zarfı (data-envelope) yaklaşımı ise belirsizlik, eksiklik ve kullanım koşullarını veriyle birlikte paketlemeyi önermektedir (Luthra & Eskevich, 2024). Bu doğrultuda küçük ölçekli bir deyim derlemi için dahi temel bir ilke ortaya çıkmaktadır: kaynak izi, bağlam özeti, tarih düzeyi ve belirsizlik notu korunmadığında veri sayısal özetler üretmekte, deneyimi taşıyan denetim izi ise zayıflamaktadır. FAIR (Findable, Accessible, Interoperable, Reusable) ilkeleri de verinin *bulunabilirlik*, *erişilebilirlik*, *birlikte çalışabilirlik* ve *yeniden kullanılabilirlik* hedefleri üzerinden söz konusu belgeleme ihtiyacını daha da güçlendirmiştir (Wilkinson vd., 2016).

Avrupa'da kültürel miras veri altyapılarına yönelik gündem, belgeleme ve birlikte çalışabilirlik ihtiyacını daha görünür kılmaktadır. Avrupa Komisyonu'nun kültürel miras için ortak bir Avrupa veri alanına ilişkin yaklaşımı, veri dolaşımını yönetim, standartlar ve birlikte çalışabilirlik ekseninde ele almaktadır (URL-5). Aynı doğrultuda Europeana Veri Modeli (Europeana Data Model-EDM), kültürel miras nesnelere ve açıklayıcı metadatanın ortak bir çerçevede temsil edilmesine imkân veren temel referanslardan biri hâline gelmiştir (URL-6). Bu çalışma, EDM gibi büyük ölçekli kültürel miras modellerini doğrudan uygulamamakta; ancak onların görünür kıldığı belgeleme, kaynak izi, alan tutarlılığı ve yeniden kullanılabilirlik ilkelerini küçük ölçekli bir deyim derlemi düzeyinde işletmektedir. Bu nedenle “kırmızı kar yağdığı zaman / yağınca” deyimine ait çevrim içi kayıtlar, yalnızca örnek alıntılar olarak değil; kaynak künyesi, mecra grubu, konu alanı, varyant, pragmatik işlev ve kodlama notlarıyla birlikte yapılandırılmış bir mikro-veri seti olarak ele alınmıştır. Alan adları, kategori sözlükleri,

tarih gösterimi ve kaynak sunumu gibi tercihler tutarlı biçimde yapılandırıldığında veri başka araştırmalarla yan yana gelebilmekte, böylece karşılaştırılabilirlik de güç kazanmaktadır.

1. Veri ve Yöntem

1.1. Araştırma Tasarımı ve Yaklaşım

Çalışma, kırmızı kar yağdığı zaman / yağınca kalıbının çevrim içi dolaşımını somut olmayan kültürel mirasın güncel bir dil izi olarak ele alan, nitel ağırlıklı ve veri odaklı bir vaka incelemesi olarak tasarlanmıştır (URL-1). Araştırmanın hedefi, kalıbın yalnızca sözlük anlamıyla sınırlı bir dil birimi gibi işlemediğini; çevrim içi mecralarda bekleyişi kaydetme, olasılığı kapatma, mesafe üretme, temenniyi toplulaştırma, imkânsızlık mantığını tersine çevirme ve kimi örneklerde güç asimetrisini görünür kılma gibi pragmatik işlevler üstlendiğini göstermektir.

Yöntem kurgusu, Cambridge Digital Humanities bünyesinde katıldığım Cultural Heritage Data School'da edinilen yöntemsel perspektiften hareketle geliştirilmiş; dijital koleksiyonlar, arşiv iş akışları ve kültürel miras verisi yaklaşımı küçük ölçekli, ancak şeffaf bir vaka incelemesine uyarlanmıştır (URL-7). Buradaki amaç, yorum üretimini veri üretiminden ayırmaksızın ilerlemek ve veriyi yeniden kullanılabilir bir araştırma nesnesine dönüştürecek asgari veri altyapısını kurmaktır. Veri şeması, veri sözlüğü, kod kitabı ve temel görselleştirmeler bu doğrultuda yapılandırılmıştır.

Yöntem iki eksen üzerinden yürütülmüştür. İlk eksen, kayıtları bağlam duyarlılığıyla okuyarak pragmatik işlevleri kodlamaktadır. İkinci eksen ise söz konusu okumanın dayandığı veri üretim sürecini izlenebilir bir iş akışı olarak belgelendirmektedir. İş akışı Şekil 1'de özetlenmiştir. Kodlama tipolojisi ve etiket tanımları Şekil 2'de sunulmuştur. Çevrim içi dil izlerinin araştırma açısından taşınabilir hâle gelmesi, içeriğin yanı sıra kaynak izi ve bağlam bilgisinin de veriyle birlikte korunmasını gerekli kılmaktadır (URL-4; Dressen, 2025; Luthra & Eskevich, 2024; Wilkinson vd., 2016).

1.2. Veri Derleme: Kaynaklar, Tarama Stratejisi ve Seçme Ölçütleri

Veri kümesi, deyimın geçtiği çevrim içi örneklerden oluşturulan tekil kullanım kayıtlarından meydana gelmektedir (toplam n = 51). Kayıtlar; şikâyet ve hizmet deneyimi platformları (Şikâyetvar), forumlar (Memurlar.net, DonanımHaber, Technopat, Kadınlar Kulübü), sosyal medya (X / Twitter, Instagram), haber metinleri, resmî kayıtlar (TBMM tutanakları, Resmî Gazete) ve sınırlı sayıda edebî anlatı üzerinden derlenmiştir (URL-9). Mecra gruplarına göre dağılım şöyledir: forum (n = 21), diğer (n = 20), şikâyet (n = 4), haber (n = 3), resmî kayıt (n = 2), edebiyat (n = 1).

Derleme süreci, amaçlı ve çeşitlilik odaklı örneklem mantığıyla yürütülmüştür. Aramalar, deyimın varyantlarını kapsayacak biçimde genişletilmiştir: *kırmızı kar yağdığı zaman*, *kırmızı kar yağınca*, *gökten kırmızı kar*, etiket biçimleri ve türevleri. Bir kayıt, deyimın doğrudan kullanımını taşıdığı anda veri kümesine dâhil edilmiştir. Deyimin metin içinde tartışıldığı ve işlevinin açık biçimde görünür olduğu örnekler de kapsama alınmıştır. *Kırmızı kar* ifadesinin edebî ya da literal kullanımı, kültürel anlamın tersine çevrildiği gerçekleşme anlatılarına bağlandığında dolaşım örüntüsünün bir parçası olarak değerlendirilmiştir.

Derleme süreci, yeni kayıt eklenmesinin yeni bir işlev örüntüsü üretmediği ve tekrarların aynı kümelerde yoğunlaştığı noktada sonlandırılmıştır. Bu tercih, veri kümesini tam sayım olarak sunmamaktadır. Sınırlandırılan şey, araştırmanın kapsamıdır; izlenebilir bir vaka incelemesi mantığı korunmuştur.

1.3. Etik, Mahremiyet ve Zarar Azaltma

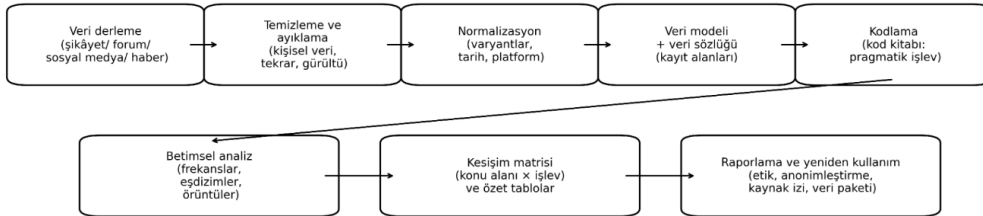
Araştırmada kamusal erişime açık içerikler kullanılmıştır. Buna karşın çevrim içi veriler, mahremiyet ve zarar risklerini tümüyle ortadan kaldırmamaktadır. Bu nedenle kullanıcı adları, kişi adları ve iletişim bilgileri gibi tanımlayıcı unsurlar kayda alınmamıştır. Alıntılar, bağlamı koruyacak ölçüde kısaltılmış; gerekli görülen durumlarda ayrıntılar genellenmiştir. Kayıtların bağlamını tek başına alıntıya indirgememek amacıyla notlar alanı düzenli biçimde kullanılmıştır. Bağlam yönü, belirsizlikler ve olası riskler bu alana işlenmiştir.

1.4. Veri İşleme ve Temizlik: OpenRefine ile Standardizasyon

Kayıtlar CSV formatında bir araya getirilmiştir. Alan tutarlılığını ve izlenebilirliği sağlamak amacıyla veri temizliği uygulanmıştır. Standardizasyon işlemleri OpenRefine ile yürütülmüştür (URL-8). Bu aşamada şu işlemler gerçekleştirilmiştir:

- (i) Platform ve site adları, denetimli yazım esas alınarak birleştirilmiştir.
- (ii) Tarih alanı tek bir formata dönüştürülmüştür. Gün düzeyi bulunan kayıtlarda gün bilgisi korunmuş; tarih belirsiz olduğunda TarihDurumu alanında işaretleme yapılmıştır.
- (iii) Varyant alanında deyimim biçimleri normalize edilmiştir.
- (iv) Yinelenen kayıtlar denetlenmiş; ayıklanan kayıtlar ile kararsız durumlar Notlar ve KodlamaNotu alanlarında gerekçelendirilmiştir.

Şekil 1: Kültürel Miras Veri Bilimi İş Akışı

1.5. Birim Tanımı ve Veri Modeli

Araştırmanın temel birimini, deyimim geçtiği tekil kullanım kaydı oluşturmaktadır. Veri modeli, metni bağlamı ve kaynak iziyle birlikte koruyacak biçimde kurgulanmıştır. Bu amaçla kullanılan alanlar, doğrudan CSV şemasına karşılık gelecek şekilde yapılandırılmıştır: RecordID (benzersiz kayıt kimliği), Alıntı (kısaltılmış metin parçası), Tarih, Yıl, TarihDurumu (gün düzeyi bulunan kayıtlar korunmakta, belirsizlik ayrıca işaretlenmektedir), Site, KaynakTuru, MecraGrubu (platform ve söylem ekolojisini izlemek üzere), KaynakKunye (kaynak izi), KonuAlanı (konu alanı sınıflaması), İşlevEtiketi (baskın pragmatik işlev), Varyant (deyimim biçimsel varyantı), Notlar ve KodlamaNotu (bağlam, belirsizlik, ikincil işlev ve sınır örneklerle ilişkin gerekçeler).

Kurulan şema, verinin yeniden kullanımını ve denetimini destekleyecek bir taşınabilirlik anlayışıyla tasarlanmıştır (Wilkinson vd., 2016).

1.6. Kod Kitabı ve Kodlama Süreci

Kayıtlar, deyimim bağlam içinde üstlendiği baskın pragmatik işleve göre kodlanmıştır. Kodlama süreci yinelemeli gözden geçirme yoluyla yürütülmüştür. İlk tur kodlamanın ardından etiket sınırları örnekler üzerinden yeniden kontrol edilmiştir. Sınır durumlara ilişkin karar mantığı KodlamaNotu alanına yazılmıştır.¹

Kod kitabı altı etiketten oluşmaktadır; tanımlar Şekil 2’de özetlenmiştir: *erteleme-belirsiz süre*, *imkânsızlık*, *ironi-eleştiri*, *temenni-murad*, *mucize gerçekleşme*, *güç ilişkisi*. Bir kayıтта birden fazla işlev görünür olduğunda baskın etiket atanmıştır. İkincil işlev ve tereddüt gerekçesi ise KodlamaNotu alanına kaydedilmiştir.

Şekil 2: “Kırmızı Kar Yağdığı Zaman / Yağınca” İçin Pragmatik İşlev Tipolojisi (Kod Kitabı)

<p>Erteleme, belirsiz süre</p> <p>“Ne zaman?” sorusunu ucu açık bırakır; uzayan bekleyişi ve yipranmayı kaydeder.</p>	<p>İmkânsızlık</p> <p>Bir olasılığı kapatır; “olmaz” hükmünü kültürel kestirme ile kurar.</p>
<p>İroni, toplumsal eleştiri</p> <p>Taşlama ve çerçeveleme üretir; kamusal tartışmada mesafe kurar.</p>	<p>Temenni, murad</p> <p>Dilek kipine yaklaşır; etiket diliyle ortak duygulanım oluşturur.</p>
<p>Mucize gerçekleşme</p> <p>“Olmaz”ın tersine çevrildiği anlatıları taşır; ertelenmiş olanı geri çağırır.</p>	<p>Güç ilişkisi</p> <p>Erteleme baskıya dönüşür; vermeme, geciktirme, kontrol jesti görünür olur.</p>

1.7. Analiz ve Görselleştirme

Analiz süreci, sayısal özetleri bağlamdan koparmayan ve kayıt düzeyine geri dönüşle denetlenen bir çizgide yürütülmüştür. İlk adımda işlev etiketlerinin toplam dağılımı çıkarılmıştır (n = 51). İkinci adımda MecraGrubu × İşlevEtiketi kesişim tablosu üretilmiştir. Söz konusu tablo, ham sayı biçiminde Şekil 5’te; satır içi yüzde biçiminde ise Şekil 5a’da görselleştirilmiştir. Üçüncü adımda KonuAlanı × İşlevEtiketi kesişim tablosu üretilmiştir. Bu tablo satır içi yüzde biçiminde Şekil 6’da; ham sayı biçiminde ise Şekil 6a’da sunulmuştur. Son aşamada varyantlar, platform ekolojisi ve kodlar arasındaki ilişki, kayıt düzeyine geri dönülerek örnekler üzerinden kontrol edilmiştir. Çift gösterim, örüntünün eğilimini ve veri dayanağını birlikte izlenebilir kılmaktadır.

1.8. Veri Belgeleme ve Raporlama İlkeleri

Veri seti, yalnızca analiz üretmek amacıyla değil, yeniden kullanım ve denetim hedefi gözetilerek hazırlanmıştır. Bu nedenle kaynak künyesi, belirsizlik işaretleri ve kodlama notları veri setinin çekirdek bileşenleri arasında korunmuştur. Veri seti belgelemesini yapılandırmak için *veri künyeleri* (datasheets) yaklaşımından yararlanılmıştır; söz konusu yaklaşım kapsamı, üretim koşullarını, olası önyargı risklerini ve kullanım sınırlılıklarını sistematik biçimde raporlamayı amaçlamaktadır (Gebru vd., 2021). Kültürel miras verisinde bağlamı taşıyan belgeleme beklentisi, karar izinin veriyle birlikte korunmasına dayanmaktadır; bu yönüyle yaklaşım, çalışmanın belgeleme mantığını desteklemektedir (Dressen, 2025). *Veri zarfı* (data-envelope) yaklaşımı da belirsizlik, eksiklik ve kullanım koşullarının veri paketinin bir parçası

¹ Nitel kodlama, kod kitabı oluşturma ve yinelemeli kodlama süreçleri için ayrıca bk. Saldaña, 2021.

olarak tutulmasını önerdiğinden, burada tamamlayıcı bir çerçeve sunmaktadır (Luthra & Eskevich, 2024). Raporlama süreci ise veri odaklı beşerî bilimler yayıncılığında yöntem şeffaflığına verilen önemi gözletmektedir.

2. Bulgular

“Kırmızı kar yağdığı zaman” ya da “kırmızı kar yağınca” kalıbı, çevrim içi dolaşım içinde mecra grubu, kaynak türü, konu alanı ve pragmatik işlev eksenlerinde ayrişan bir örüntü üretmektedir. Kayıtlar yalnızca tekil alıntılar düzeyinde ele alınmamış; bekleyiş, beklenti, ironi, temenni ve güç asimetrisi gibi deneyim alanlarıyla birlikte değerlendirilmiştir. Böyle bir okuma, kalıbın sözlükte yer alan kısa açıklamayla sınırlı kalmadığını; dijital mecralarda ilişki kurma, mesafe üretme ve gerilim yönetme pratikleri içinde işlev kazandığını göstermektedir. Mecra grubu ile pragmatik işlevin kesişimi Şekil 5’te satır içi yüzdelerle, Şekil 5a’da ham sayılarla gösterilmektedir. Konu alanı ile pragmatik işlevin kesişimi ise Şekil 6’da satır içi yüzdelerle, Şekil 6a’da ham sayılarla sunulmuştur. Bulguların bağlamını genişletmek amacıyla mecra dağılımı Şekil 3’te, kaynak türü dağılımı ise Şekil 4’te ayrıca verilmiştir.

2.1. Söylem Ekolojisi: Deyimin Dolıştığı Mecralar ve Gündelik İhtiyaçlar

Derlemede iki temel dolaşım hattı belirginleşmiştir. İlk hat, şikâyet ve hizmet deneyimi odaklı mecralarda yoğunlaşmaktadır. Burada dil, bekleyen kişinin yıpranmasını ve kurumla temasın ürettiği gerilimi taşımakta; kalıp ise sürecin uzamasını kayda geçiren bir işaretleyiciye dönüşmektedir. İkinci hat forumlar ve sosyal medya dolaşımı etrafında şekillenmektedir. Bu alanda söylem daha akışkan bir nitelik göstermekte; topluluk içi konum alma, taşlama ve sınır çizme pratikleri daha görünür hâle gelmektedir. Etiket diliyle çoğalan örnekler de aynı dolaşım hattına eklenmiştir. Haber metinleri ile edebî anlatı parçaları ise kalıbı gündelik söylemin ötesine taşıyarak daha geniş bir anlatı çerçevesine yerleştirmektedir. Uçar’ın anlatısında yağmaz denilenin yağdığı fikri, erteleme mantığını kıran bir eşik kurmuştur (URL-9). Genel eğilim, şikâyet hattında erteleme ve belirsiz süre işlevlerinin yoğunlaşması; forum tartışmalarında imkânsızlık hükmü ile ironi-eleştiri ekseninin öne çıkması; sosyal medya dolaşımında ise temenni ve gerçekleşme anlatılarının daha görünür olması yönündedir.

2.2. Erteleme, Belirsiz Süre: Bekletilenin Dili

Şikâyet odaklı örneklerde kalıp, “ne zaman?” sorusunu yanıtızsız bırakan süreçleri işaret etmektedir. Şikâyetvar’da 20 Mart 2023 tarihli bir kayıta yer alan “*Penti ürünü kırmızı kar yağduğunda gönderecek.*” ifadesi, gecikmeyi teknik bir aksaklık gibi sunarken bekleyenin sabrını aşındıran belirsizliği de taşımaktadır (URL-10). Benzer bir gerilim, 10 Aralık 2022 tarihli “*Kuryenet kırmızı kar yağduğunda mı kartım teslim edilecek.*” örneğinde de görülmektedir (URL-10). Kargo, servis, iade ve dönüş bekleme bağlamlarında muhatabın sessizliği, zamanın yönetildiği bir ilişki biçimi olarak deneyimlenmektedir. Kalıp, bu deneyimi yoğunlaştırmakta ve bekleyişin uzamasını toplumsal bir kayıt hâline getirmektedir. Servis ve teknik destek bağlamında da aynı işlev sürmektedir. “*Kombi problemin için... size dönüş yapacak dendi, ne zaman, kırmızı kar yağdığı zaman mı?*” örneğinde soru biçimi, belirsizliği daha görünür kılmaktadır (URL-10).

2.3. İmkânsızlık: Olasılığın Kapatılması ve Beklenti Sınırı

Forum ve yorum alanlarında kalıp, çoğu kez olasılığı tartışma alanının dışına iten kısa bir hüküm üretmektedir. Technopat'ta Mayıs 2023'te görülen "Tahminen ekonomi ne zaman düzelir? Kırmızı kar yağdığı zaman." ifadesi, iyileşme ihtimalini gerekçelendirmek yerine konuşmayı kültürel bir kestirmeyle kapatmaktadır (URL-11). DonanımHaber'de 14 Ağustos 2017 tarihli "Kırmızı kar yağınca düşer." cümlesi de benzer bir sınır çizimi kurmaktadır (URL-12). İstihdam ve sınav bağlamlarında söz konusu kapanış daha da keskinleşmektedir. Memurlar.net'te 16 Şubat 2017 tarihli "Kpss'den 73 aldım SGK'ya atanabilir miyim? Var tabii ki kırmızı kar yağdığı gün seni alırlar." örneğinde beklenti ufku belirgin biçimde daraltılmıştır (URL-13). Spor söyleminde de aynı kapanış mantığı izlenmektedir. "Fenerbahçe'ye Allah'tan başka kimsenin gücü yetmez. Kırmızı kar yağarsa Fenerbahçe küme düşebilir diyorlar. Ben hiç kırmızı kart görmedim. Onun için hayal görmeyin." ifadesi, ihtimali tartışmaya açmak yerine onu en baştan uzak ve gerçekleşmesi güç bir olaya bağlamaktadır (URL-14). İstihdam söyleminde yer alan "Kim bilir belki de kırmızı kar yağınca bunlar olur." türündeki örnekler de geleceği belirsiz bir eşige bağlayarak aynı işlevi sürdürmektedir (URL-13). Benzer şekilde "Kırmızı kar yağarsa Galatasaray ile Fenerbahçe arasındaki puan farkı kapanır." ifadesi de olasılığı erişilemez bir koşula bağlayan aynı söylem mantığını yeniden üretmektedir (URL-15).

Evlilik ve ilişki söyleminde kalıp, beklenti sınırını başka imkânsızlık unsurlarıyla bir araya getirerek daha da güçlendirmektedir. "Ne zaman evleneceksin?" sorusuna verilen "Kırmızı kar yağdığı zaman. Kurtla kuzu arkadaş olabildiği zaman. İki cambaz bir iptey oynayabildiği zaman. Beyaz atlı prens, siyah at satın alıp masal kitaplarından fırladığı zaman..." cevabı, kırmızı karın yağmasını başka düşük olasılık imgeleriyle birleştirerek imkânsızlık vurgusunu yoğunlaştırmaktadır (URL-13). Aynı doğrultuda işsizlik ile evlilik arasındaki dengenin de düşük bir olasılık olarak kodlandığı görülmektedir: "Tabi bir iş bulup evlenip çocuğum olabilirse??? Kim bilir belki de kırmızı kar yağınca bunlar olur, bilinmez. Belki de Türkiye aya roket gönderdiği zaman olur?" ifadesinde söz konusu denge, kırmızı kar deyimi ve art arda gelen soru işaretleriyle daha da belirginleşmektedir (URL-13). Dizi söyleminde de aşk ve ilişkiler alanındaki imkânsızlığın aynı deyim üzerinden yaygınlaştırıldığı görülmektedir: "Sen bu kızı ancak ne zaman alırsın biliyor musun? Kırmızı kar yağdığı zaman!" #BenimSevdam (URL-15). Daha yumuşak ve şiirsel bir ton taşıyan örneklerde ise beklenti sınırı zarif bir biçimde imkânsızlığa indirgenmektedir: "Kırmızı kar yağdı diyelim / Senin sevdam kara yârim / Neyleyelim" (URL-15) ve "Ah! Türkan, kırmızı kar yağarsa / Eylül'ün ardından Mayıs gelirse / Mutlu olursun sende." (URL-15).

2.4. İroni ve Toplumsal Eleştiri

İroni ve toplumsal eleştiri bağlamında kalıp, kamusal söylemin parçası hâline gelmiştir. TBMM tutanaklarında 19 Şubat 2015 tarihli "baktım dışarıya, kırmızı kar yağmıyor." ifadesi, gündelik bir kalıbı kurumsal hitabete taşıyarak olağanüstülük ölçütü üzerinden bir konum alma ritmi kurmaktadır (URL-16). Yıldız Tilbe'nin 14 Temmuz 2014 tarihli "Herkes herkesi anlasaydı, kırmızı kar yağardı; biz de bronzlaşırız." ifadesi ise imkânsızlık vurgusunu toplumsal bir ideale bağlamaktadır (URL-15). Haklar ve hukuk tartışmalarında kalıp, talebin ertelenmesini eleştirel bir çerçeveye yerleştirmektedir. EYT gündeminde görülen "kırmızı kar yağınca misali oldu" türündeki kullanımlar, beklentiyi siyasal gündemin oyalama mantığıyla ilişkilendirmiştir (URL-15; URL-17). Spor forum dilinde yer alan "Galatasaray kupa yüzü görmesin, her maç yenilsin durumu olduğu gün gökten kırmızı kar yağar." ifadesi de aynı

eleştirel mantığı sürdürmektedir (URL-13). İroniyi daha da belirginleştirmek amacıyla karın renginin değiştirilmesi de dikkat çekicidir. “Bu forumda adalet görüldüğü gün gökten mor kar bile yağar.” ifadesi, norm eleştirisini mizahi bir abartı üzerinden kurmaktadır (URL-13).

Toplumsal ve kültürel düzlemde erkek çocukların birbiriyle iyi anlaşmasının zor bulunduğu bir algıya gönderme yapan bir Instagram kullanıcısının, sarılarak uyuyan oğullarının fotoğrafını *#kırmızıkaryagıncaolur* etiketiyle paylaşması da aynı hattın bir başka örneğini oluşturmaktadır. Burada kalıp, yalnızca imkânsızlık ya da düşük olasılık anlatısı kurmamakta; toplumsal beklentilere ve yerleşik davranış kalıplarına yönelik gündelik, hafif ama eleştirel bir mesafe de üretmektedir.

2.5. Temenni ve Murada Ermek: Etiket Dili

Sosyal medya etiketlerinde kalıp, dilek kipine yaklaşarak temenniyi toplulaştırmaktadır. *#kırmızıkaryagısakeşke* türündeki kullanımlar, gerçekleşme arzusunu görünür kılmaktadır. *#kırmızıkaryagımadanevlenmeyin* gibi biçimler, norm önerisine yaklaşan bir slogan üretmektedir. *#kırmızıkaryagacaksa demek* türündeki kullanımlar ise gündelik bir olayı işaret okumasına taşımaktadır (URL-18). Söz konusu örneklerde kalıp, ilişkiler ve aile bağlamında duygusal bir tampon işlevi görmekte; kırılğan dilekleri paylaşılabilir ve dolaşıma sokulabilir bir biçime dönüştürmektedir.

2.6. Mucize Gerçekleşme: İmkânsızlık Kalıbının Tersine Çevrilmesi

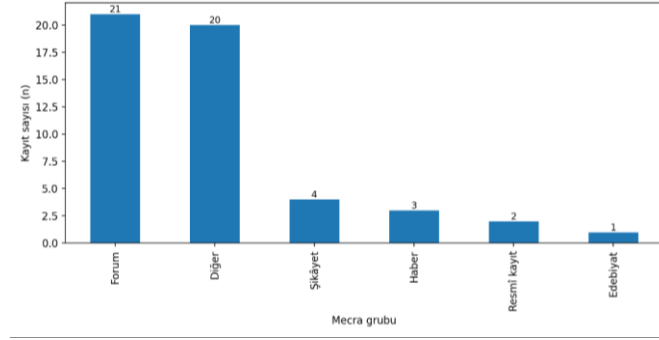
Bazı kayıtlar, imkânsızlık mantığını tersine çevirerek gerçekleşmeye tanıklık eden bir söylem üretmektedir. 29 Aralık 2020 tarihli “*#kırmızıkaryagıncaolur dedikleri bi gündü*” ifadesi, söz konusu tersine çevirimi doğrudan kayda geçirmektedir (URL-15). 2021 tarihli bir Instagram paylaşımında ise Alpler’e kırmızı kar yağdığı haberinin ardından bir kullanıcının “*#kırmızıkaryagıncayaparımdediginizhersözüylerinegetirinlütfen*” etiketini kullanması, imkânsız sayılanın gerçekleşmesini gündelik vaatlerin hatırlatıldığı bir bağlama taşımaktadır. Uçar’ın anlatısında da gerçekleşme, daha geniş bir anlatı mantığına dönüşmektedir (URL-9). Olay aktarımı ile kent efsanesine yaklaşan paylaşımlar da aynı kümeyi beslemektedir. Ekşi Sözlük’te yer alan “*İzmit’in ... köyünde ... kırmızı kar yağmıştır.*” türündeki kullanıcı girdileri, kalıbı gerçekleşmenin kanıtı gibi kurmaktadır (URL-19).

2.7. Güç İlişkisi: Ertelemenin Baskı Jestine Dönüşmesi

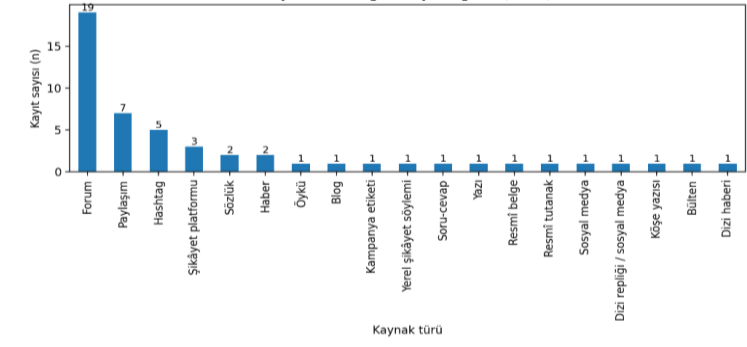
Güç ilişkisi ekseninde kalıp, erteleme baskı jestine dönüşebildiğini göstermektedir. Resmî Gazete’de 11 Kasım 2013 tarihli bir olay anlatısında geçen “*Kırmızı kar yağınca veririm.*” ifadesi, keyfi erteleme üzerinden muhatap üzerinde kurulan baskıyı ima etmektedir (URL-20). Güç ilişkisi etiketi, haklar ve hukuk satırında tekil görünse de söz konusu kayıt, kalıbın mizah eşliğini aşarak icbar ve kontrol jestine yaklaşabildiğini ortaya koymaktadır.

2.8. Varyantlar ve Söyleyiş Farkları: Yağdığı Zaman ile Yağınca Arasında Ton

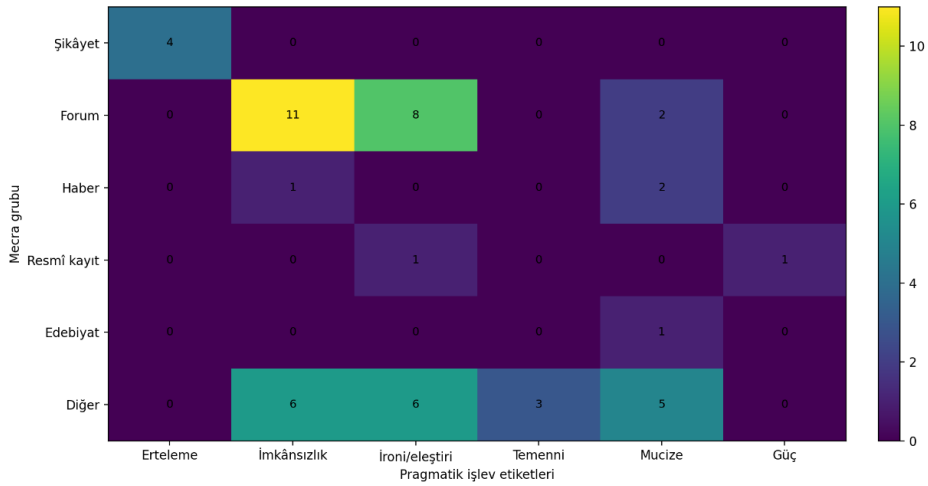
Varyant düzeyinde yağdığı zaman biçimi daha yerleşik bir kalıp görünümü sergilemektedir. Şikâyet dili ile kurumsal alıntılarda daha sık tercih edilmiştir. Yağınca biçimi ise konuşma ritmine daha yakındır; forum dilinde daha rahat akmaktadır. Gökten kırmızı kar gibi genişletilmiş biçimler, ironi yoğunluğunu artırmaktadır.

Şekil 3: Mecra Gruplarına Göre Kayıt Dağılımı (n=51)

Şekil 3, örneklemin hangi dolaşım zemininde oluştuğunu göstermektedir. Forum ekolojisi ve diğer mecralar toplam hacmi taşımaktadır. Şikâyet mecrası daha sınırlı bir payda kalmıştır. Bu dağılım, Şekil 5-5a'daki yoğunlaşmaların hangi etkileşim ortamında üretildiğini okumayı kolaylaştırmaktadır.

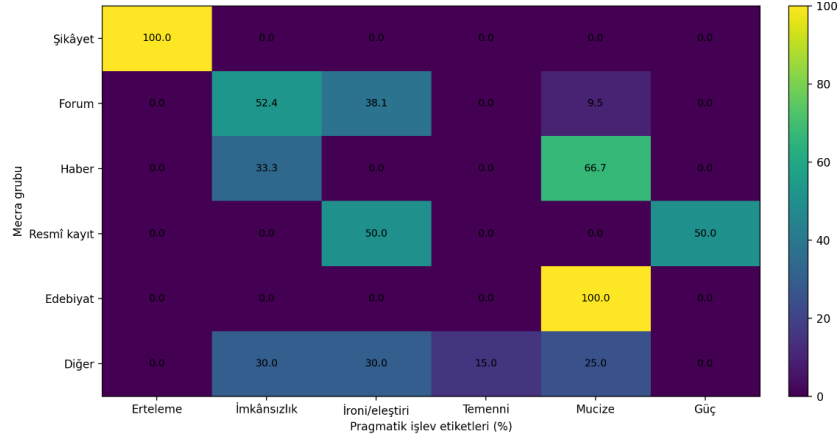
Şekil 4: Kaynak Türüne Göre Kayıt Dağılımı (n=51)

Şekil 4'te kaynak türü kırılımı görülmektedir. Kaynak türleri arasındaki farklılaşma, aynı kalıbın farklı söylem rejimlerinde nasıl iş gördüğünü izlemeye imkân vermektedir. Bu nedenle işlev kümeleri değerlendirilirken, yoğunlaşmaların kaynak türü ekolojisiyle birlikte düşünülmesi anlamlıdır.

Şekil 5: Mecra Grubu × Pragmatik İşlev (Ham Sayılar)

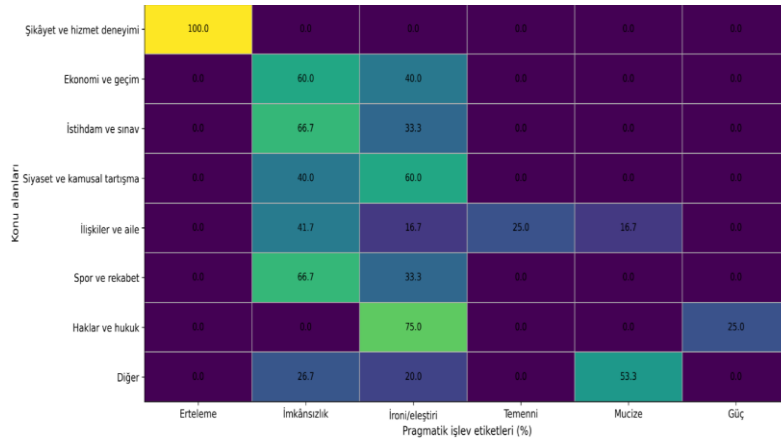
Şekil 5'teki ham sayılar, mecra ekolojilerine göre yoğunlaşmanın dayanağını göstermiştir. Şikâyet mecrasında erteleme ve belirsiz süre işlevi tek başına görünür olmuştur (n = 4). Forum satırında imkânsızlık baskınlaşmıştır (n = 11) ve ironi ile eleştiri ona eşlik etmiştir (n = 8). Diğer mecralarda imkânsızlık ile ironi ve eleştiri birlikte yoğunlaşmakta, temenni ve mucize gerçekleşme daha seçilebilir bir görünürlük kazanmaktadır (sırasıyla n = 3 ve n = 5). Haber satırında mucize gerçekleşme öne çıkmıştır (n = 2). Resmî kayıt satırında ironi eleştiri ile güç ilişkisi birlikte görünür olmuştur (n = 1 ve n = 1). Edebiyat satırı mucize gerçekleşme yönünde tekil bir kümeye işaret etmiştir (n = 1).

Şekil 5a: Mecra Grubu × Pragmatik İşlev (Satır İçi Yüzde)

Şekil 5 ise aynı dağılımı satır içi yüzdelerle göstermektedir. Şikâyet satırında erteleme bütünüyle baskın görünmüştür (yüzde 100, n = 4). Forum satırında imkânsızlık ağırlığı sürmektedir (yüzde 52.4, n = 21) ve ironi eleştiri ikinci sırada yer almaktadır (yüzde 38.1). Diğer satırında imkânsızlık ile ironi eleştiri eşit pay almıştır (yüzde 30 ve yüzde 30) ve mucize gerçekleşme görünür bir düzeye çıkmıştır (yüzde 25). Bu yüzden yüzdeler eğilimi, ham sayılar ise dayanağı izlenebilir kılmaktadır.

Şekil 6: Konu Alanı -İşlev Matrisi (Yüzde)

Şekil 6'daki satır içi yüzdeler, konu alanlarının kendi içindeki işlev yoğunlaşmasını daha açık göstermektedir. Şikâyet ve hizmet deneyimi alanlarında erteleme belirsiz süre yüzde 100 düzeyindedir (n=4). Ekonomi ve geçim alanında imkânsızlık yüzde 60, ironi eleştiri yüzde 40 düzeyindedir (n=5). İstihdam ve sınav alanında imkânsızlık yüzde 66.7 düzeyinde görünmüştür (n=3). Siyaset ve kamusal tartışma alanında ironi eleştiri yüzde 60'a çıkmakta,

İmkânsızlık yüzde 40 düzeyinde izlenmektedir (n=5). İlişkiler ve aile alanında imkânsızlık en yüksek payı almakta, temenni ve mucize gerçekleşme görünür bir yer tutmaktadır (yüzde 41.7, yüzde 25, yüzde 16.7; n=12). Spor ve rekabet alanında imkânsızlık ağırlığı sürmektedir (yüzde 66.7, n=3). Haklar ve hukuk alanında ironi eleştiri yüzde 75 düzeyinde yoğunlaşmış, güç ilişkisi yüzde 25 ile tekil bir kayda karşılık gelmiştir (n=4). Diğer alanında mucize gerçekleşme yüzde 53.3 düzeyinde kümelenmektedir (n=15). Ancak bazı satırlarda n düşük olduğu için yüzdeler hızlı yükselmektedir. Bu nedenle yüzdeler eğilimi, ham sayılar ise örüntünün dayanağını göstermektedir.

Şekil 6a: Konu Alanı-İşlev Matrisi (n Katsayısı)

Konu alanları	Erteleme	İmkânsızlık	İroni/eleştiri Pragmatik işlev etiketleri	Temenni	Mucize	Güç
Şikâyet ve hizmet deneyimi	4	0	0	0	0	0
Ekonomi ve geçim	0	3	2	0	0	0
İstihdam ve sınav	0	2	1	0	0	0
Siyaset ve kamusal tartışma	0	2	3	0	0	0
İlişkiler ve aile	0	5	2	3	2	0
Spor ve rekabet	0	2	1	0	0	0
Haklar ve hukuk	0	0	3	0	0	1
Diğer	0	4	3	0	8	0

Şekil 6a'daki satırlar, kalıbın hangi gündelik gerilim alanlarında yoğunlaştığını izlenebilir kılmaktadır. Şikâyet ve hizmet deneyimi satırında erteleme belirsiz süre baskındır (n=4) (URL-10). Ekonomi ve geçim satırında imkânsızlık (n=3) ile ironi eleştiri (n=2) birlikte görünür olmuştur (URL-12). İstihdam ve sınav satırında imkânsızlık ağırlık kazanmıştır (n=2) ve ironi eleştiri daha sınırlı kalmıştır (n=1) (URL-13). Siyaset ve kamusal tartışma satırında ironi ve eleştiri yükselmekte (n=3), buna imkânsızlık kapanışı eşlik etmektedir (n=2) (URL-16). İlişkiler ve aile satırı daha çeşitli bir dağılım üretmiştir (n=12) (URL-21; URL-18). Spor ve rekabet satırında imkânsızlık (n=2) ile ironi eleştiri (n=1) birlikte görünmüştür (URL-14; URL-13). Haklar ve hukuk satırında ironi eleştiri baskındır (n=3) ve tekil güç örneği (n=1) baskı jestini görünür kılmıştır (URL-15; URL-20). Diğer satırında mucize gerçekleşme kümelenmiştir (n=8) (URL-15; URL-9; URL-19).

Kod kitabında tanımlanan işlev etiketlerinin kayıt düzeyinde karşılık bulduğu görülmektedir. Kalıp, dijital dolaşım içinde bağlama bağlı olarak kimi yerde ertelemenin diline dönüşmekte, kimi yerde imkânsızlık hükmü kurmakta, kimi yerde ise ironi ve eleştiri için bir çerçeve üretmektedir. Aynı dolaşım içinde temenniye toplulaştırılan, gerçekleşme anlatılarıyla tersine çevrilen ve bazı örneklerde güç asimetrisini taşıyan bir jسته dönüşen kullanımlar da belirlemektedir. Şekil 6 ile Şekil 6a, söz konusu dönüşümlerin hangi bağlamlarda yoğunlaştığını izlenebilir hâle getirmektedir.

3. Tartışma

3.1. Deyimin Veri Nesnesine Dönüşmesi / Dolaşımın Bellek Tekniği Olarak Görünürleşmesi

Kırmızı kar yağdığı zaman ya da kırmızı kar yağınca kalıbı, çevrim içi dolaşıma girdiğinde sözlük anlamıyla sınırlı bir dil birimi olarak işlememektedir. Bulgularda belirginleşen işlev kümeleri, kalıbın platformların ilişki rejimlerine eklenen bir bellek tekniği gibi çalıştığını düşündürmektedir. Sosyal belleğin sosyal medyada içerikten önce pratikler ve dolaşım düzenleri üzerinden örgütlendiğini vurgulayan yaklaşım, söz konusu sonucu değerlendirmek için elverişli bir kuramsal zemin sunmaktadır (Ben-David vd., 2024). Burada taşınan şey tekil bir anlamdan ibaret kalmamakta; tekrar eden bir tutumun ve ortak deneyimin kısaltılmış anlatımına dönüşmektedir.

Bulguların tablo düzeyinde sunduğu ham sayılar ile satır içi yüzdeler, deyimini hangi gerilim hatlarında yoğunlaştığını somutlaştırmaktadır. Şikâyet ve hizmet deneyimi satırında erteleme ve belirsiz süre işlevinin yüzde 100 oranında görünmesi, gecikmenin yalnızca zaman hesabı üzerinden yaşanmadığını, muhatapla kurulan ilişki içinde deneyimlendiğini göstermektedir. Forum ve kamusal tartışma satırlarında imkânsızlık ile ironi-eleştiri etiketlerinin öne çıkması ise konum alma pratiklerinin kısa kalıplar aracılığıyla hızlandığı bir dolaşım düzenine işaret etmektedir (Ben-David vd., 2024). Nitekim dijital bellek, yalnızca saklama süreçleriyle değil, görünürlük ve yeniden kurulum ritimleriyle de biçimlenmektedir (Hoskins, 2024). Deyimin dolaşımı da bu nedenle mikro ölçekte bir bellek altyapısı olarak okunabilmektedir.

3.2. Sayı ve Yüzde Birlikte Okunduğunda: İki Ana Gerilim Hattı ve Platform Mantıkları

Ham sayılar yoğunlaşmanın dayanağını taşımakta, yüzdeler ise her konu alanı içindeki baskın yönelimi daha belirgin hâle getirmektedir. Birlikte yapılan okuma, iki ana hattı netleştirmektedir. İlk hat, şikâyet ekolojisidir. Burada erteleme ve belirsiz süre işlevi, kurumla temasın sürüncemede kalmasıyla birlikte görünürleşmektedir. Alıntı düzeyinde “Kuryenet kırmızı kar yağdığı mı kartım teslim edilecek.” gibi örnekler, gecikmeyi teknik bir aksaklık olarak anlatmaktan çok, yanıt bekleme hâlinin yarattığı gerilimi taşımaktadır.

İkinci hat ise forum ve kamusal tartışma ekolojisidir. Bu alanda “Tahminen ekonomi ne zaman düzeler? Kırmızı kar yağdığı zaman” gibi örnekler, olasılık ufkunu daraltan bir kapanış üretmektedir. Aynı işleyiş, “Kpss’den 73 aldım SGK’ya atanabilir miyim? Var tabii ki kırmızı kar yağdığı gün seni alırlar.” gibi kayıtlarda ironiyle birleşerek topluluk içi bir gerçekçilik performansına dönüşmektedir. Platform farkı burada teknik bir ayırım düzeyinde kalmamaktadır. Platform, konuşmanın hızını, yanıt ekonomisini ve tutumların dolaşıma giriş biçimlerini düzenlemektedir (Ben-David vd., 2024; Hoskins, 2024).

Tam bu noktada veri madenciliği ile kültürel analiz arasındaki ilişki de tartışmaya dâhil olmaktadır. Kültürel çalışmalar perspektifinde veri madenciliği, toplumsal anlam taşıyan pratikleri ölçülebilir izlere dönüştürürken aynı zamanda seçimler ve görünürlük rejimleri üretmektedir (Andrejevic, 2015). Burada izlenen yaklaşım, deyimini bir veri nesnesine dönüştürürken platform mantıklarının dilsel pratikleri nasıl biçimlendirdiğini kayıt düzeyinde izlenebilir hâle getirmiştir.

3.3. Memetik Dönüşüm: Kalıp, Şablonlaşma ve Yeniden Bağlama Yerleşme

Kalıbın dolaşımında memetik dönüşüm, özellikle etiket ve alıntı ekonomisi içinde belirginleşmektedir. İnternet memelerini tekrar üretilebilir şablonların farklı bağlamlara taşınması ve yeniden yerleştirilmesi olarak ele alan yaklaşım, deyim dolaşımındaki şablonlaşmayı açıklamak için elverişli bir zemin sunmaktadır (Shifman, 2014). Bulgularda temenni ve mucize gerçekleşme kümelerinin belirli konu alanlarında görünürlük kazanması, kalıbın kapanış hükmü olarak kullanıldığı örneklerle aynı ekosistem içinde yan yana var olabildiğini göstermektedir. *#kırmızıkaryagşakeşke* gibi örneklerde kalıp, imkânsızlığı ilan etmek yerine dilek kipine yaklaşmaktadır. *#kırmızıkaryagıncaolur dedikleri bi gündü* türündeki kullanımlarda ise söyleyiş tersine çevrilmekte ve gerçekleşmeye dair bir tanıklık formu kurulmaktadır.

Memetik yaklaşım, kültürel formların kopyalanma ve değişim dinamiklerini açıklarken aktarımın bir yandan tekrar, diğer yandan varyasyon ürettiğini vurgulamaktadır (Ermakov & Ermakov, 2021). Derlemede yağdığı zaman ve yağınca varyantlarının farklı mecralarda ton farkı üretmesi, memetikleşmenin düz bir kopyalama sürecine indirgenemeyeceğini göstermektedir. Söz konusu varyantlar, platformun konuşma ritmine ve bağlamın gerektirdiği tutuma göre seçilmekte; böylece kalıp tekrar edilmekle kalmamakta, aynı zamanda bağlama uyarlanmaktadır. Böyle bir okuma, deyim sabit bir sözlük girdisi olarak görmekten ziyade, tekrar üretim üzerinden işleyen bir ilişki tekniği olarak kavramayı güçlendirmektedir (Shifman, 2014).

3.4. Kültürel Veri Bilimi ve Miras Veri Bilimi Açısından Katkı: Mikro Derlemin Analitik Ağırlığı

Ele alınan vaka, küçük ölçekli bir deyim derleminin kültürel veri bilimi açısından anlamlı bir araştırma nesnesi hâline gelebildiğini göstermektedir. Kültürel veri bilimi, kültürel olguların veri ve kod aracılığıyla temsilini yalnızca teknik bir süreç olarak değerlendirmemekte; temsili mümkün kılan sınıflandırma ve model kararlarını da analizin parçası saymaktadır (Klinke, 2025). Burada izlenen yaklaşım da konu alanı, platform grubu, varyant ve pragmatik işlev gibi alanları tanımlarken kültürel sezgiyi veri modeline çevirmiştir.

Miras veri bilimi literatürü, dijital mirasta veri kalitesi, bağlam ve analitik yöntemler arasındaki ilişkinin kritik önem taşıdığını vurgulamaktadır (Albuerne vd., 2018). Benzer biçimde, kültürel mirasta verinin rolünü tartışan çalışmalar, dijital teknolojilerle birlikte verinin üretim, temsil ve yeniden kullanım koşullarının araştırmanın merkezine yerleştiğini göstermektedir (Poulopoulos & Wallace, 2022). İşlev etiketleri ile konu alanlarının birlikte modellenmesi, deyim gündelik gerilim alanlarıyla ilişkisini karşılaştırılabilir hâle getirmiştir. Böylece memetik dönüşüm yalnız anlatı düzeyinde kalmamış, veri üzerinden izlenebilir bir örüntü olarak tartışmaya açılmıştır (Klinke, 2025; Albuerne vd., 2018).

Eleştirel veri çalışmaları hattı da veri üretiminin toplumsal boyutunu sürekli gündemde tutmaktadır. Platformların görünürlük rejimleri ve veri çıkarma mantıkları, kültürel ifadelerin hangi biçimlerde dolaşıma gireceğini etkileyebilmektedir (Andrejevic, 2015). Bu nedenle veri hattı, teknik bir raporlama meselesine indirgenememektedir. Veriyi kuran kararların açıklığı, memetik dolaşımın hangi koşullarda görünür hâle gelebildiğini de belirlemektedir.

3.5. Sınırlılıklar ve İleri Yön: Genelme Yerine Karşılaştırma Ufku

Çalışma, izlenebilir bir vaka mantığıyla sınırlandırılmıştır. Kayıt sayısı bazı satırlarda düşük kalmış, yüzdeler de buna bağlı olarak hızlı yükselmiştir. Bulgularda ham sayı ile yüzdelerin birlikte verilmesi, söz konusu sınırlılığı okura açık biçimde göstermektedir. Tartışma düzeyinde asıl kazanım, tekil anlam çözümlemesinden karşılaştırmalı örüntü okumasına geçiş imkânında yatmaktadır. İlerleyen aşamalarda veri hattı genişletilebilir, platform türleri daha dengeli biçimde örneklenebilir ve benzer işlev taşıyan başka deyimlerle karşılaştırmalı okumalar kurulabilir. Böyle bir genişleme, deyimlerin memetik dolaşımının hangi koşullarda hızlandığını daha ayrıntılı biçimde göstermeye imkân verecektir (Shifman, 2014; Hoskins, 2024).

4. Sonuç

Çalışma, *kırmızı kar yağdığı zaman ya da kırmızı kar yağınca* kalıbının çevrim içi dolaşımını kültürel miras veri bilimi perspektifiyle incelemiş; dağınık dijital örnekleri yeniden kullanılabilir bir derlem veri seti olarak düzenlemiştir (n = 51). Kayıtlar, mecra grubu, söylem türü, konu alanı, varyant ve pragmatik işlev boyutlarında kodlanmıştır. Veri sözlüğü, kod kitabı, belirsizlik alanları ve not alanları; veri üretim kararlarını görünür kılan, izlenebilir bir belgeleme paketi olarak yapılandırılmıştır. Böylece kalıp, sözlük tanımını aşan ve dijital mecralarda tekrar eden pratikler içinde işleyen yaşayan bir kültürel kullanım olarak okunabilmiştir.

Bulgular, kalıbın belirgin bir işlev çeşitliliği ürettiğini ortaya koymaktadır. Toplam dağılımda imkânsızlık ile ironi ve eleştiri etiketlerinin ağırlık kazanması, kalıbın çoğu kullanımda bilgi aktarmaktan çok tutum kurmaya elverişli bir yanıt şablonu olarak seçildiğini düşündürmektedir. Konu alanı ile işlev matrisi (Şekil 6–6a), söz konusu tutumun bağlama göre düzenli biçimde ayrıştığını göstermektedir. Şikâyet ve hizmet deneyimi alanlarında erteleme ile belirsiz süre işlevi tam yoğunlaşma göstermektedir. Siyaset ve kamusal tartışma alanında ironi ve eleştiri öne çıkmaktadır. İlişkiler ve aile satırı ise imkânsızlık, temenni, mucize gerçekleşme ve ironi arasında dağılan yapısıyla en yüksek işlev çeşitliliğini üretmiştir. Diğer başlığı altında yoğunlaşan mucize gerçekleşme örüntüsü, kalıbın bazı dolaşım hatlarında eşik anlatısına dönüştüğünü ve imkânsızlık ufkunu tersine çeviren bir tanıklık kipine kayabildiğini göstermektedir. Tekil görünmesine rağmen güç ilişkisi etiketi, ertelemenin kimi bağlamlarda baskı ve kontrol jestine eklenemediği eşiği yakalaması bakımından analitik açıdan dikkat çekicidir.

Mecra grubu ile pragmatik işlevin kesişimi (Şekil 5–5a), söz konusu ayrışmanın platform ekolojileriyle birlikte ilerlediğini göstermektedir. Şikâyet mecrasında erteleme ve belirsiz süre işlevi belirginleşmekte; forum ekolojisinde imkânsızlık ile ironi ve eleştiri yoğunlaşmaktadır. Haber ve edebiyat gibi daha sınırlı örnekleme sahip satırlarda ise mucize gerçekleşme örüntüsü daha görünür hâle gelmektedir. Bu noktada Şekil 5'in dayanak oluşturan ham sayıları, Şekil 5a'nın ise satır içi yüzdeler üzerinden eğilimleri gösterdiğini hatırlatmak gerekir.

Mecra dağılımı (Şekil 3) ile kaynak türü kırılımı (Şekil 4), derlemin ağırlık merkezinin hangi dolaşım alanlarında kurulduğunu görünür kılmaktadır. Bu görünürlük, memetik dönüşüm tartışmasını da somutlaştırmaktadır. Kalıp, kimi mecralarda kısa ve taşınabilir bir yanıt formu olarak dolaşıma girmekte, yeniden bağlama yerleşebilmekte ve tekrar yoluyla tanınan bir şablona dönüşmektedir. Söz konusu dönüşüm, anlamın sabitlenmesinden çok işlevin platform

ekolojileri içinde yeniden kurulmasıyla ilişkilidir. Böyle bir görünüm, deyimî gündelik gerilimlerin yönetildiği pratik bir araç olarak öne çıkarmaktadır.

Araştırmanın temel katkısı, kalıbı yalnızca bir yorum nesnesi olarak ele almakla sınırlı kalmayıp onu belgelenen bir somut olmayan miras verisi olarak da düzenlemesinde yatmaktadır. Veri şeması ile işlev temelli kod kitabı, yöntemi başka deyimlere ve başka platform ekolojilerine taşımayı mümkün kılacak bir zemin sunmaktadır. Bununla birlikte veri seti, amaçlı ve çeşitlilik odaklı örnekleme yoluyla kurulmuştur. Dolayısıyla elde edilen bulgular tam sayım iddiası taşımamaktadır. Buna rağmen ortaya konan izlenebilir veri hattı, dijital dil izlerinin karşılaştırmalı okumalar için denetlenebilir biçimde çoğaltılmasına ve zaman içinde örüntü arayışlarının genişletilmesine elverişli bir başlangıç sunmaktadır.

Beyanlar

Teşekkürler: Cambridge Digital Humanities (CDH) Team'e ve TÜBİTAK 2219 Yurt Dışı Doktora Sonrası Burs ekibine destekleri için teşekkür ederim.

Telif Hakkı Beyanı: CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Destekleyen Kuruluşlar: Cambridge Digital Humanities (CDH) ve TÜBİTAK.

Etik Onay ve Katılımcı Onayı: Çalışma etik onay ve katılımcı onayı gerektirmemektedir.

İntihal Beyanı: Bu makale intihal programıyla taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

YZ Araçlarının Kullanımı: Yazar, bu makalenin oluşturulmasında Yapay Zekâ (YZ) araçlarını kullanmadığını beyan etmektedir.

Kaynaklar

- Albuerne, A., Grau-Bové, J., & Strlič, M. (2018). The role of heritage data science in digital heritage. In M. Ioannides, E. Fink, R. Brumana, P. Patias, A. Doulamis, J. Martins, & M. Wallace (Eds.), *Digital heritage. Progress in cultural heritage: Documentation, preservation, and protection: 7th International Conference, EuroMed 2018, Nicosia, Cyprus, October 29-November 3, 2018, Proceedings, Part I* Lecture Notes in Computer Science, 11196, pp. 616-622. Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-01762-0_54
- Andrejevic, M., Hearn, A., & Kennedy, H. (2015). Cultural studies of data mining: Introduction. *European Journal of Cultural Studies*, 18(4-5), 379-394. <https://doi.org/10.1177/1367549415577395>
- Ben-David, A., Meyers, O., & Neiger, M. (2024). How social memory works on social media: A methodological framework. *Memory, Mind & Media*, 3, Article e20. <https://doi.org/10.1017/mem.2024.18>
- Dressen, A. (2025). Cultural heritage data for research: an introduction. *Open Library of Humanities*, 11(1), Article 1. <https://doi.org/10.16995/olh.18710>
- Ermakov, N., & Ermakov, V. (2021). Memetic approach to cultural evolution. *BioSystems*, 204, Article 104378. <https://doi.org/10.1016/j.biosystems.2021.104378>
- Geburu, T., Morgenstern, J., Vecchione, B., Vaughan, J. W., Wallach, H., Daumé, H., III, & Crawford, K. (2021). Datasheets for datasets. *Communications of the ACM*, 64(12), 86-92. <https://doi.org/10.1145/3458723>

- Hoskins, A. (2024). AI and memory. *Memory, Mind & Media*, 3, Article e18. <https://doi.org/10.1017/mem.2024.16>
- Klinke, H. (2025). *Cultural data science: an introduction to R*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-88130-5>
- Luthra, M., & Eskevich, M. (2024). Data-envelopes for cultural heritage: going beyond datasheets. In I. Siegert & K. Choukri (Ed.), *Proceedings of the Workshop on Legal and Ethical Issues in Human Language Technologies @ LREC-COLING 2024* (pp. 52–65). ELRA and ICCL. <https://aclanthology.org/2024.legal-1.9/>
- Poulopoulos, V., & Wallace, M. (2022). Digital technologies and the role of data in cultural heritage: the past, the present, and the future. *Big Data and Cognitive Computing*, 6(3), Article 73. <https://doi.org/10.3390/bdcc6030073>
- Saldaña, J. (2021). *The coding manual for qualitative researchers* (4th ed.). SAGE.
- Shifman, L. (2014). *Memes in digital culture*. MIT.
- Wilkinson, M. D., Dumontier, M., Aalbersberg, I. J., Appleton, G., Axton, M., Baak, A., Blomberg, N., Boiten, J. W., Da Silva Santos, L. B., Bourne, P. E., Bouwman, J., Brookes, A. J., Clark, T., Crosas, M., Dillo, I., Dumon, O., Edmunds, S., Evelo, C. T., Finkers, R., ... Mons, B. (2016). The FAIR guiding principles for scientific data management and stewardship. *Scientific Data*, 3, Article 160018. <https://doi.org/10.1038/sdata.2016.18>

URL Kaynakları

- URL-1: UNESCO. (2003). *Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage*. <https://ich.unesco.org/doc/src/15164-EN.pdf>
- URL-2: Oxford Languages and Google. (t.y.). *Deyim*. Google dictionary. Erişim tarihi: 21 Eylül 2025. <https://languages.oup.com/google-dictionary-tr/>
- URL-3: Türk Dil Kurumu. (t.y.). *Deyim*. *Türkçe sözlük*. Erişim tarihi: 21 Eylül 2025. <https://www.tdk.gov.tr/>
- URL-4: UNESCO. (2009). *Charter on the preservation of digital heritage (CL/3865)*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000179529>
- URL-5: European Commission. (2022, 19 Ekim). *The deployment of a common European data space for cultural heritage*. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/deployment-common-european-data-space-cultural-heritage>
- URL-6: Isaac, A. (Ed.). (2013). *Europeana Data Model Primer*. Europeana. https://pro.europeana.eu/files/Europeana_Professional/Share_your_data/Technical_requirements/EDM_Documentation/EDM_Primer_130714.pdf
- URL-7: University of Cambridge, Cambridge Digital Humanities. (2024, Aralık). *Cultural Heritage Data School, 25 November-3 December 2024*. <https://www.cdh.cam.ac.uk/events/38500/>
- URL-8: OpenRefine. (t.y.). *OpenRefine*. Erişim ve kullanım tarihi: 7 Ocak 2025. <https://openrefine.org/>
- URL-9: Uçar, H. B. (2021). Kırmızı kar yağınca / Hayalin içinden öyküler. *Zafer Bilim-Araştırma-Kültür Sanat Dergisi*, 530. <https://www.zaferdergisi.com/makale/14029-kirmizi-kar-yaginca-hayalin-icinden-oykuler.html>
- URL-10: Şikâyetvar. (t.y.). *Şikayetvar*. Erişim tarihi: 21 Aralık 2024. <https://www.sikayetvar.com/>

- URL-11: Technopat. (t.y.). *Technopat*. Erişim tarihi: 21 Aralık 2024. <https://www.technopat.net/>
- URL-12: DonanimHaber. (t.y.). *DonanimHaber*. Erişim tarihi: 21 Aralık 2024. <https://www.donanimhaber.com/>
- URL-13: Memurlar.net. (t.y.). *Memurlar.net*. Erişim tarihi: 21 Aralık 2024. <https://www.memurlar.net/>
- URL-14: Özat, Ü. (2018, 10 Aralık). Ümit Özat'tan Yanal'a ağır eleştirisi. *Cumhuriyet*. Erişim tarihi: 11 Aralık 2024. <https://www.cumhuriyet.com.tr/>
- URL-15: X. (t.y.). *X*. Erişim tarihi: 19 Aralık 2024. <https://x.com/?lang=tr>
- URL-16: Türkiye Büyük Millet Meclisi. (t.y.). *Tutanak metinleri*. Erişim tarihi: 11 Aralık 2024. <https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakMetinleri>
- URL-17: Uludağ Sözlük. (t.y.). *Uludağ sözlük*. Erişim tarihi: 3 Haziran 2026. <https://www.uludagsozluk.com/>
- URL-18: Instagram. (t.y.). *Instagram*. Erişim tarihi: 21 Aralık 2024. <https://www.instagram.com/>
- URL-19: Ekşi Sözlük. (t.y.). *Ekşi Sözlük*. Erişim tarihi: 21 Aralık 2024. <https://eksisozluk.com/>
- URL-20: Resmî Gazete. (t.y.). *Resmî Gazete*. Erişim tarihi: 20 Aralık 2024. <https://www.resmigazete.gov.tr/>
- URL-21: Kadınlar Kulübü. (t.y.). *Kadınlar Kulübü*. Erişim tarihi: 27 Aralık 2024. <https://www.kadinlarkulubu.com/>

Extended Abstract

This study examines the online circulation of the Turkish idiom *kırmızı kar yağdığı zaman / yağınca* (roughly, “when red snow falls”) through a cultural heritage data science lens and turns dispersed digital traces into a reusable micro-corpus. Within the framework of intangible cultural heritage, transmission is understood less as the preservation of objects and more as the continued re-enactment of practices in everyday life (URL-1). Idioms are particularly dense carriers of such practice. They compress shared experience into a compact formula and enable communities to register time, expectation, disappointment, mockery, consolation, and, in some contexts, asymmetries of power. When idioms travel across digital platforms, they accelerate, leave measurable traces, and become available for systematic documentation. This makes it possible to treat everyday linguistic circulation not as ephemera, but as an analysable heritage trace whose meaning emerges through platform-specific interaction regimes (URL-4).

Conceptually, the article brings together three strands. First, social-memory scholarship suggests that memory on social media is organised through practices and circulation logics as much as through stable content, which makes short, recognisable formulas especially consequential (Ben-David et al., 2024). Second, contemporary debates on digital memory emphasise that visibility, ranking, recommendation, and circulation rhythms shape what is remembered and how it is reactivated (Hoskins, 2024). Third, work on memes and memetic transmission highlights the power of recontextualisable templates: cultural forms that travel by being repeatedly placed into new situations, producing both recognisability and variation (Shifman, 2014; Ermakov & Ermakov, 2021). The idiom investigated here behaves in precisely this way. It does not merely “mean” something; it functions as a portable stance device that can register prolonged waiting, close down possibilities, perform irony, collectivise wishes, or reverse the logic of impossibility by narrating a “miracle” occurrence.

Methodologically, the research is designed as a qualitatively driven, data-oriented case study that adapts a “digital collections and archives pipeline” ethos to a small-scale but transparent workflow (URL-7). The goal is not interpretation alone, but interpretation made auditable through explicit data infrastructure. The study therefore produces three connected outputs: a dataset schema and data dictionary, a pragmatic-function codebook, and a minimal analysis-and-visualisation pipeline (Figures 1–2). The dataset consists of 51 public instances (n = 51) collected from a range of online contexts,

including complaint platforms and service-experience sites, forums, social media, news items, official records, and a limited number of literary texts. Sampling follows a purposive, diversity-oriented logic rather than a census claim. Searches include variant forms of the idiom, extended phrasings (for example, “red snow from the sky”), and hashtag uses. Data collection stops when additional items no longer produce new functional patterns and instead intensify existing clusters.

Data processing prioritises traceability. Records are compiled in CSV format and standardised in OpenRefine. Platform and site names are harmonised through controlled spelling, dates are normalised with explicit flags for uncertainty, idiom variants are normalised while retaining original quotations, and potential duplicates are reviewed with justifications recorded in notes fields. The unit of analysis is a single idiom-use record, modelled to retain both textual evidence and contextual metadata. Each record includes identifiers, a short quotation, date fields with uncertainty indicators, site and source-type fields, a “media-group” field capturing platform ecology, a bibliographic trace, a topic-domain classification, a primary pragmatic-function label, a variant field, and structured notes documenting context, uncertainty, and coding decisions.

The documentation strategy treats the dataset description as part of the research argument. It aligns with the datasheets tradition in reporting scope, collection conditions, and limitations, and it keeps decision-traces visible for later reuse and critique (Geburu et al., 2021). It also draws on cultural-heritage-oriented packaging approaches that foreground uncertainty, incompleteness, and conditions of use as part of the dataset rather than external caveats (Luthra & Eskevich, 2024). In practical terms, this means that uncertainty notes and contextual summaries are retained as first-class fields rather than collapsed into interpretive prose. The workflow is also consistent with FAIR principles, aiming to increase findability, accessibility, interoperability, and reusability at the micro-dataset level (Wilkinson et al., 2016). Within heritage data science, this emphasis on contextual integrity and data quality is widely treated as foundational for meaningful analysis (Albuerno et al., 2018; Pouloupoulos & Wallace, 2022).

Results show systematic differentiation across platform ecologies, source types, topic domains, and pragmatic functions. Media-group distribution establishes where the corpus weight lies (Figure 3), and the source-type breakdown clarifies the discourse regimes through which the idiom travels (Figure 4). The intersection of media group and pragmatic function is reported in raw counts (Figure 5) and row-wise percentages (Figure 5a). Complaint ecologies concentrate the function of postponement and indefinite waiting to the point of complete dominance in that row, indicating that delay is experienced not only as chronology but as a strained relational arrangement with an institutional addressee. Forum ecologies foreground impossibility judgements and irony / critique, suggesting that stance-taking and “closing down” moves travel efficiently as short formulas in interactional settings that reward speed and positioning. In more mixed “other” ecologies, wishes and miracle reversals become more visible. The topic-domain-by-function matrix is likewise reported as row-wise percentages (Figure 6) and raw counts (Figure 6a). Several domains show clear functional gravitation, while relationship / family contexts display higher functional diversity. In the “other” topic category, “miracle occurrence” clusters, marking a reversal logic in which the idiom’s default impossibility horizon is flipped into testimonial narration. Because some rows have low n, the analysis keeps both counts and percentages visible: percentages show the tendency, and counts provide the evidentiary basis.

Overall, the study demonstrates how a familiar idiom becomes a memetic template whose function is rebuilt across platform ecologies. While the dataset is not a census and some cells remain small, the documented schema, codebook, and visualisations provide a replicable foundation for scaling to larger samples, extending across time, and conducting comparative analyses with other idioms. In this sense, the contribution is both empirical and methodological: it shows where and how everyday cultural tension lines become legible in digital traces, and it makes that legibility portable through transparent heritage data practice.